

Bombardování civilistů

Doporučená délka lekce: 45 minut

Počet žáků: 30

Uspořádání třídy: individuální práce,
skupiny po 4-5 žácích

Autor: Slavoj Tomeček. Michael Stefan

Návaznost lekce: konec druhé světové války, konstrukce atomové bomby, bombardování německých měst a Japonska

Použité metody: skládkové učení, práce s textem, práce s prekoncepty, volné psaní

Výukové cíle lekce:

C1) Žák metodou volného psaní zachytí své prekoncepty a postoje

C2) Žák diskutuje o hlavních myšlenkách vybraných textů, tlumočí své závěry spolužákům

C3) Žák reflektuje své úvodní volné psaní

Plnění očekávaného výstupu RVP G:

- *Objasní příčiny a podstatu agresivní politiky a neschopnosti potenciálních obětí jí čelit*
- *Uvede příčiny a projevy politického a mocenského obrazu světa, který byl určen vyčerpáním tradičních evropských mocností, vzestupem USA a nastolením bolševické moci v Rusku*

Seznam materiálu:

- 5 verzí pracovních listů s instrukcemi, texty a otázkami

Zdroje a rozšiřující četba:

- Feynman, Richard: *To snad nemyslíte vážně! Richard Feynman*. Praha 1989. s. 76 a 104-105.
- Aronson, Elliot: *Tvor společenský*. Wolters Kluwer, Praha 2012, s. 4, 237-238.
- „*Můj Bože, co jsme to udělali.*“ *Před 70 lety zabijela první atomová bomba*. ČT24, 6. 8. 2015, dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1557290-muj-boze-co-jsme-udelali-pred-70-lety-zabijela-prvni-atomova-bomba>
- „*Srdečně Váš Einstein.*“ *80 let od dopisu, který Američany přivedl k atomové bombě*. Deník N, 2. 8. 2019, Markéta Boubínová, dostupné z: <https://denikn.cz/171258/srdecne-vas-einstein-80-let-od-dopisu-ktery-americy-privedl-k-atomove-bombe/>
- *Einstein nevyvíjel atomovku a nepálil spisy. Mýtům kolem génia stále věříme*. Aktuálně.cz, 22. 4. 2015 Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/einstein-byl-genius-opredeny-myty-mnohym-stale-verime/r~5c6ae766e73b11e485d7002590604f2e/>
- *Na popel a prach. Spojenecké bombardování před 75 lety srovnalo Drážďany se zemí*. ČT24, 13. 2. 2020, dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3043347-na-popel-a-prach-spojenecke-bombardovani-pred-75-lety-srovnalo-drazdany-se-zemi>
- Churchlandová, P. S., *Mozek a důvěra, aneb, Co nám neurověda říká o morálce*, Dybbuk, Praha 2015.
- Singer, P., *Darwinovská levice: politika, evoluce a spolupráce*. Filosofia, Praha 2016.

Komentář k lekci:

Výuková jednotka je zaměřena především na morální a právní reflexi skutečnosti, že válečné konflikty se netýkají pouze profesionálních vojáků a armád, ale naopak vedou k velkému utrpení a ztrátách na životech u civilního obyvatelstva, které není ozbrojené, nemůže se nijak bránit a přitom je s ním často počítáno v taktikách a strategiích lidí zodpovědných za vedení války jako s prostředkem či nástrojem k dosažení vítězství v konfliktu.

S tím úzce souvisí také téma využití vědy jako zdroje znalostí pro konstrukci stále účinnějších a ničivějších zbraní masového zabíjení, které jsou často využívány právě k útoku na civilisty neschopné účinné obrany.

Modelové hodiny byly vytvořeny s podporou Technologické agentury ČR reg. č. TL03000187 s názvem „*Propedeutika kritického myšlení a mediální gramotnosti ve výuce dějepisu na středních školách*“

Věda pak samozřejmě není nějaká abstraktní entita, ale jsou to lidé, kteří se řadí k civilistům, a přitom výsledky jejich práce jsou podmínkou existence těch nejničivějších zbraní, jaké lidstvo vytvořilo.

Proto je důležité zamyslet se také nad motivacemi a odpovědností vědců za objevy, bez kterých by tyto zbraně jen stěží mohly existovat. To pak může vést k na první pohled paradoxnímu jevu, kdy vědci, kteří nesli hlavní podíl na vývoj těchto ničivých zbraní, se pak stávají nejvýraznějšími odpůrci jejich používání. Proto je důležité si položit otázku, co je motivovalo k tomu, že se vůbec do vývoje těchto zbraní zapojili, když si přece museli být dobře vědomi rizika použití těchto zbraní k účelu, k němuž byly vyvinuty.

Použité výukové materiály obsahují jednak obvyklé spekulace historiků o motivech, záměrech a přesvědčení historických aktérů, ale také autentické materiály, jako je Einsteinův dopis, nebo Feynmanova reflexe jeho vlastních motivů účasti na projektu Manhattan.

Úryvky z Aronsonovy knihy Tvor společenský pak ukazují směr, kudy by se měla podle našeho názoru dále ubírat integrovaná výuka společenských věd, v níž nabývá studium historie skutečně vědecký charakter a podílí se na důležitých otázkách, týkajících se povahy a podstaty člověka jako bio-psycho-sociální bytosti. Proto doporučujeme, aby na tuto výukovou jednotku navazovala (nebo jí předcházela) jednotka, která umožní žákům seznámit se s nejnovějšími poznatky řady přírodních a společenských věd ohledně obecných otázek, které si Aronson v těchto úryvcích položil a na které se ve svém díle sám pokoušel najít odpověď pomocí řady zajímavých experimentů, a také s využitím mnoha jedinečných historických případů.

Této výukové jednotce také důrazně doporučujeme předeslat výukové jednotky zaměřené na seznámení se s klíčovými koncepty morální filosofie a právní teorie, které se zabývají otázkou lidských práv, oprávněnosti používání násilí a podobně. Pouze osvojení si schopnosti argumentovat, a také zvažovat argumenty pro a proti určitým morálním a právním názorům, může učinit zabývání se konkrétními událostmi vyvolávajícími morálně teoretické a právně teoretické otázky skutečně smysluplným. Proto také doporučujeme implementovat do výuky nejnovější poznatky věd o člověku, a také filozofické koncepce, které se pokoušejí tyto poznatky zohlednit. Jako výchozí díla pro tento účel doporučujeme učitelům zejména knihy Patricie Churchlandové a dále knihu Petera Singera Darwinovská levice.

Struktura lekce

Evokace:

Učitel vysvětlí strukturu hodiny a náplně jednotlivých fází, především metodu skládkového učení.

Úkol 1: Úvodní aktivita – metoda volného psaní žáků (C1). Zadání: *Zamyslete se krátce nad tím, jak by mělo a jak by naopak nemělo být podle vás zacházeno s civilním obyvatelstvem během válečných konfliktů – čemu by neměli být vystavováni, čeho by měli být uchráněni.*

Alternativní otázky:

- Dělá se v průběhu ozbrojeného konfliktu rozdíl mezi vojákem a civilistou?
- Dá se podle vás jednoznačně určit co je a co není v případě bombardování civilních cílů správné?

Uvědomění si významu:

Úkol 2: Skupinová práce – žáci budou pracovat ve dvou typech skupin (C2). Nejprve rozdělíme žáky do domovských skupin, ideálně pětičlenných. V každé skupině žákům přidělíme číslo od jedné do pěti. Následně se rozejdou do expertních skupin rozdělených podle přidělených čísel. V těchto skupinách budou mít za úkol pracovat vždy s jedním zdrojem, který si prostudují a budou diskutovat o hlavních myšlenkách, podělí se o to, co je při studiu materiálu napadlo a podobně. Poté se vrátí do své domovské skupiny, kde se podělí o výsledek činnosti v expertní skupině.

Reflexe:

Úkol 3: Učitel vyzve žáky, aby se vrátili k obsahu svého volného psaní a zamysleli se nad tím, zda by něco změnili nebo doplnili (C3). Poté dá žákům příležitost, aby se, pokud mají zájem, o své závěry podělili.

Kopie pokynů pro žáka z pracovních listů:

Expertní skupina

Prostudujte si zdroj, který vám byl přidělen.

Najděte společně hlavní myšlenky a podělte se o to, co vás při studiu materiálu napadlo.

Poté se vrátíte do své domovské skupiny, kde se podělíte o výsledek činnosti v předchozí skupině.

Domovská skupina

Vaším úkolem bude prodiskutovat ve skupině uvedené otázky a témata:

- Je možné obhájit bombardování civilních cílů, jako jsou například města, jako součást válečné strategie?
- Jaká je zodpovědnost vědců za využití výsledku jejich práce pro vojenské účely?

Doplňující otázky:

- Liší se zásadně použití atomové bomby od konvenčního plošného bombardování civilních cílů, nebo s ním snese srovnání a není možné vznášet odlišné morální soudy v případě použití konvenčních zbraní (například kobercového bombardování s obrovským ničivým účinkem) a pro použití jaderné bomby?
- Zformulujte svůj názor na použití atomové bomby USA proti Japonsku. Vše s použitím odkazů na konkrétní historická fakta.
- Zamyslete se nad motivy zapojení vědců do projektu konstrukce atomové bomby. Tyto motivy byste měli shrnout a formulovat vlastními slovy. Následně uveďte vlastní názor týkající se odpovědnosti vědců za možné využití (zneužití) výsledků jejich práce.